

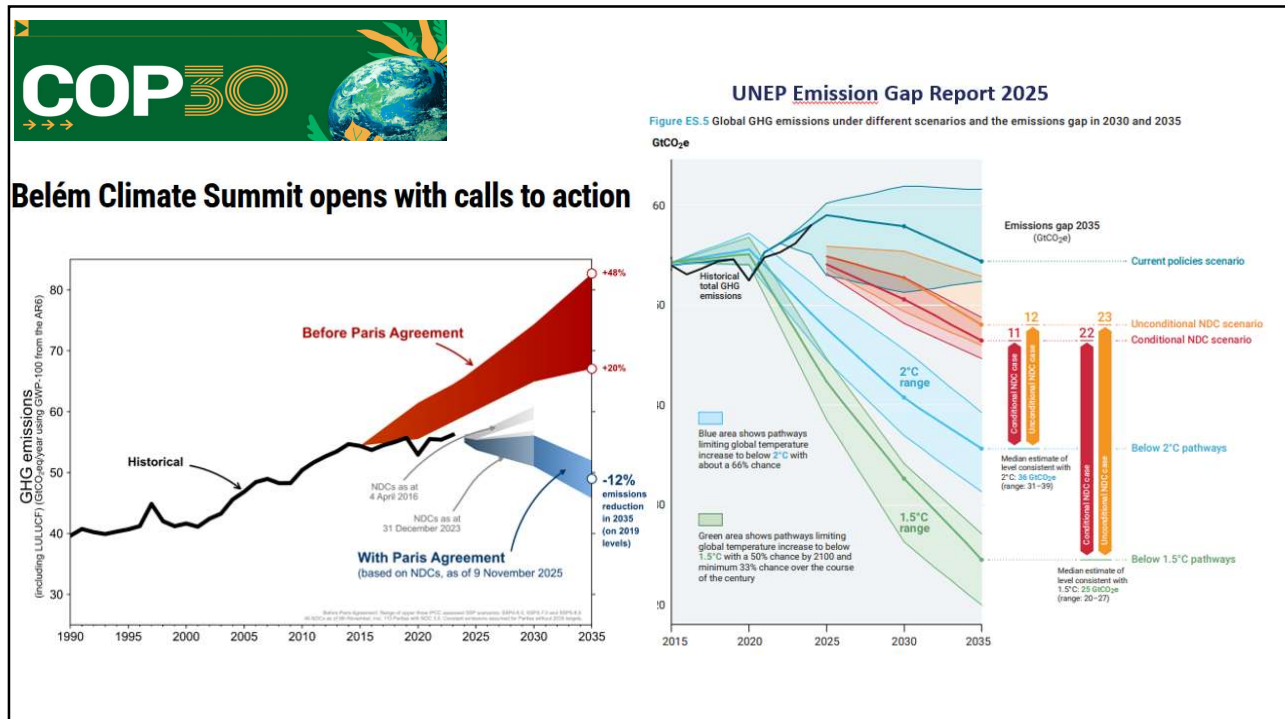
Trends in Klimaatjurisprudentie

VMR - Klimaatzaken: van vonnis naar verandering
Trends en vooruitblik

31 maart 2026

Edward Brans (Univ. Utrecht/Pels Rijcken)
E.H.P.Brans@UU.nl

1

1

2

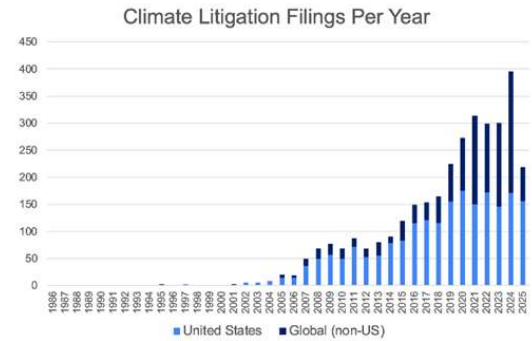
Universiteit Utrecht

Trends in klimaatjurisprudentie

> 3.099 procedures wereldwijd (climatecasechart.com)

- Claims tegen overheden
 - mitigatie + adaptatie
 - Waardeketenaansprakelijkheid (embedded emissions)
- Claims tegen bedrijven
 - mitigatie + adaptatie
 - Waardeketenaansprakelijkheid (scope 3)
 - Aandeelaansprakelijkheid (attributie)

EHRM speelt in heel veel Europese klimaatprocedures een wezenlijke rol.

3

HR 20 december 2019 (Staat/Urgenda)

De landen die partij zijn bij het Klimaatverdrag en het Akkoord van Parijs zijn verantwoordelijk om hun aandeel te leveren in de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen en zijn daarop individueel aan te spreken.

Grote mate van consensus dat ontwikkelde landen in 2020 minimaal een reductie van 25% moeten realiseren. Dit percentage geldt ook voor Nederland als individueel land en is volgens Hoge Raad de absolute ondergrens.

Nederland is op grond van de art. 2 en 8 EVRM verplicht is om 'het zijne' te doen om een gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen, ook al betreft het een mondiaal probleem.

Wat is de 'fair share'?

Box 13.7 The range of the difference between emissions in 1990 and emission allowances in 2020/2050 for various GHG concentration levels for Annex I and non-Annex I countries as a group^a

Scenario category	Region	2020	2050
A-450 ppm CO ₂ -eq ^b	Annex I	-25% to -40%	-80% to -95%
	Non-Annex I	Substantial deviation from baseline in Latin America, Middle East, East Asia and Centrally-Planned Asia	Substantial deviation from baseline in all regions
B-550 ppm CO ₂ -eq	Annex I	-10% to -30%	-40% to -90%
	Non-Annex I	Deviation from baseline in Latin America and Middle East, East Asia	Deviation from baseline in most regions, especially in Latin America and Middle East
C-650 ppm CO ₂ -eq	Annex I	0% to -25%	-30% to -80%
	Non-Annex I	Baseline	Deviation from baseline in Latin America and Middle East, East Asia

4

2

Fair share liability

Historical emissions

Table 3 Cumulative CO₂ emissions and shares of total global emissions of today's largest emitting economies since 1850

Period	Economy							
	EU-27		United States		China		India	
	Gt CO ₂	Global share (%)	Gt CO ₂	Global share (%)	Gt CO ₂	Global share (%)	Gt CO ₂	Global share (%)
1850-2021	292	17%	422	24%	249	14%	57	3%
1990-2021	110	12%	178	19%	208	22%	47	5%
2015-2021	21	8%	36	14%	73	29%	17	7%

Source: Global Carbon Project (Friedlingstein et al., 2022).

RB Den Haag 28 jan. 2026 (Greenpeace/Staat (Bonaire) (herstelvonnis 18 maart 2026)

In processtukken veel aandacht voor vraag omvang reductiedoelstelling Nederl. uitgaande van 'fair share' + noodzakelijkheid 'carbon budget' Nederl. vast te stellen (zie o.a. 11.5 ev. en 11.13.5).

- Rb.: ten minste 43% in 2030 tov. 2019 (rov. 11.13.2) → COP decisions

Swedisch Supreme Court 19 febr. '25 (Aurora case (Foley e.a v. Zweden)) / Civil Tribunal Rome 26 febr. '24 (A Sud v. Italië)

5

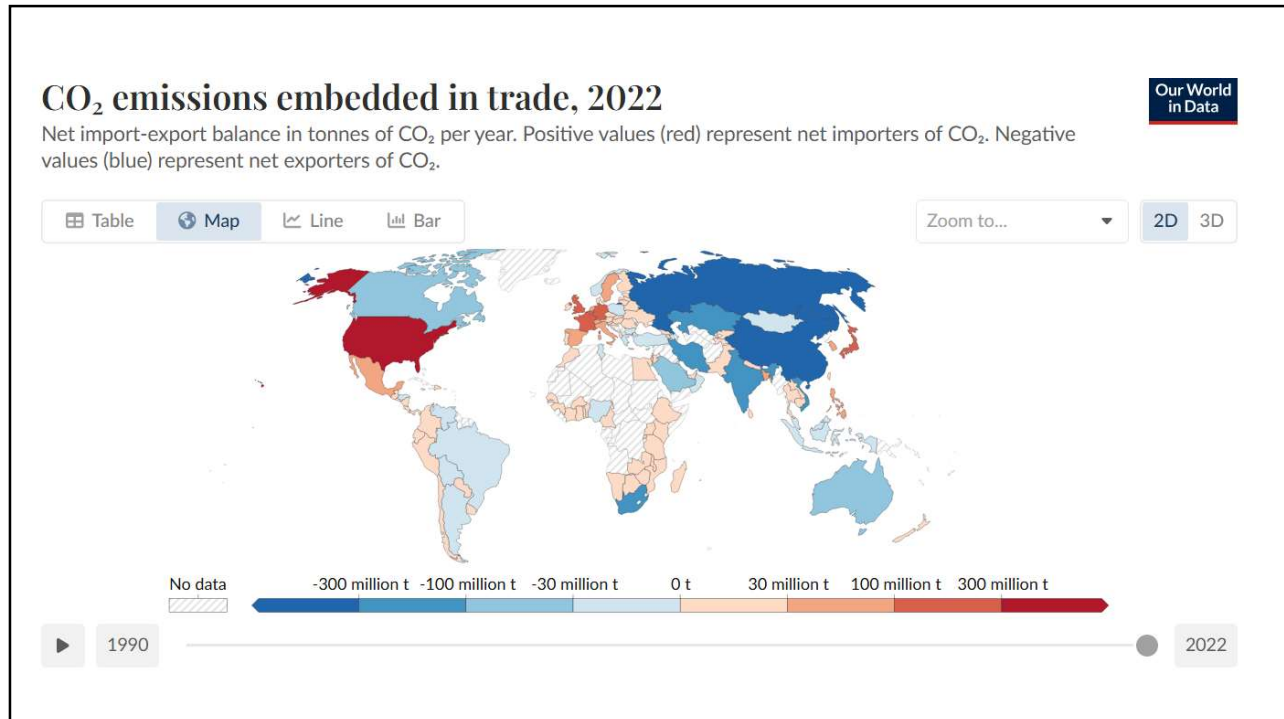
Verein KlimaSeniorinnen a.o. v. Switzerland, 9 April 2024

- Reduction targets

- Margin of appreciation (reduced and wide margin of appreciation) (para 543 and 549)
- Reduced margin of appreciation → setting GHG targets in order to achieve carbon neutrality
- Wide margin of appreciation → choice of means
- Fair share
- Criteria to assess if a State remained within its margin of appreciation (para 550)
 - a) adopt general measures specifying a target timeline for achieving carbon neutrality and the overall remaining carbon budget for the same time frame, or another equivalent method of quantification of future GHG emissions, in line with the overarching goal for national and/or global climate-change mitigation commitments;
 - b) set out intermediate GHG emissions reduction targets and pathways (by sector or other relevant methodologies) that are deemed capable, in principle, of meeting the overall national GHG reduction goals within the relevant time frames undertaken in national policies;
 - c) provide evidence showing whether they have duly complied, or are in the process of complying, with the relevant GHG reduction targets (see sub-paragraphs (a)-(b) above);
 - d) keep the relevant GHG reduction targets updated with due diligence, and based on the best available evidence; and
 - e) act in good time and in an appropriate and consistent manner when devising and implementing the relevant legislation and measures.

6

3

7

EHRM 9 april 2024 (Union of Swiss Senior Women for Climate Protection v. Swiss Federal Council c.s.)

Art. 34 EVRM (victim status)

Belangengroepen:

- EVRM kent geen '*actio popularis*', maar maakt voor klimaatzaken een uitzondering
- Ontvankelijkheidsvereisten vergelijkbaar met art. 3:305a BW
- Niet vereist dat aannemelijk wordt gemaakt "that those on whose behalf the case had been brought would themselves have met the victim-status requirement for individuals [...]" (rov. 502)
- Geen plaats voor abstracte claims
- Wat dan wel? → "[...] State's obligation under Article 8 [...] flows from the causal relationship between climate change and the enjoyment of Convention rights [...]" rov. 545

EHRM Decisions 30 mei en 28 augustus 2025 (klimaatgerelateerde zaken)

"It is not apparent that they were exposed to the adverse effects of climate change, or were at risk of being exposed at any relevant point in the future, with a degree of intensity giving rise to a pressing need to ensure their individual protection. The applicants did not demonstrate that they had specific vulnerabilities nor that exceptional circumstances existed in relation to the adverse effects of climate change to which they were at risk [...]"

8

4

Rb. Den Haag in Bonaire-zaak past toetsingscriteria Klimaseniorinnen-uitspraak toe. Speciaal voor klimaatzaken ontwikkelt toetsingskader:

- niet één duidelijke schadeveroorzakende bron
- veel bronnen stoten een niet direct voor de mens schadelijke hoeveelheid uit

1. Individueel slachtofferschap v. gevolgen klimaatverandering op groepsniveau

- Hoge drempel voor individuele klagers. Voor NGO's niet. Klimaatgevolgen gezamenlijke zorg van de mensheid

2. NGO die voldoet aan criteria art. 3:305a BW komt een beroep toe op art. 8 EVRM

3. Voor toepassing EVRM is uitgangspunt dat er een relevant causaal verband bestaat tussen veroorzaken of niet aanpakken klimaatverandering en de negatieve gevolgen van klimaatverandering

"Klagers hoeven ook niet te bewijzen dat het ongedaan maken van de gestelde schending een reëel vooruitzicht biedt op beperking van schade". Lidstaat moet bewijzen dat er tav. verweten gedrag "geen causaal verband bestaat met de gevolgen [van] klimaatverandering [..]". (ro. 10.25 en 10.26)

"[i]houdt positieve verplichting van een lidstaat kan niet worden bepaald [ahv] strikt causaal ((conditio sine qua non) verband" (ro. 10.16)

9

Milieudef./Shell (Rb. Den Haag 26 mei 2021)

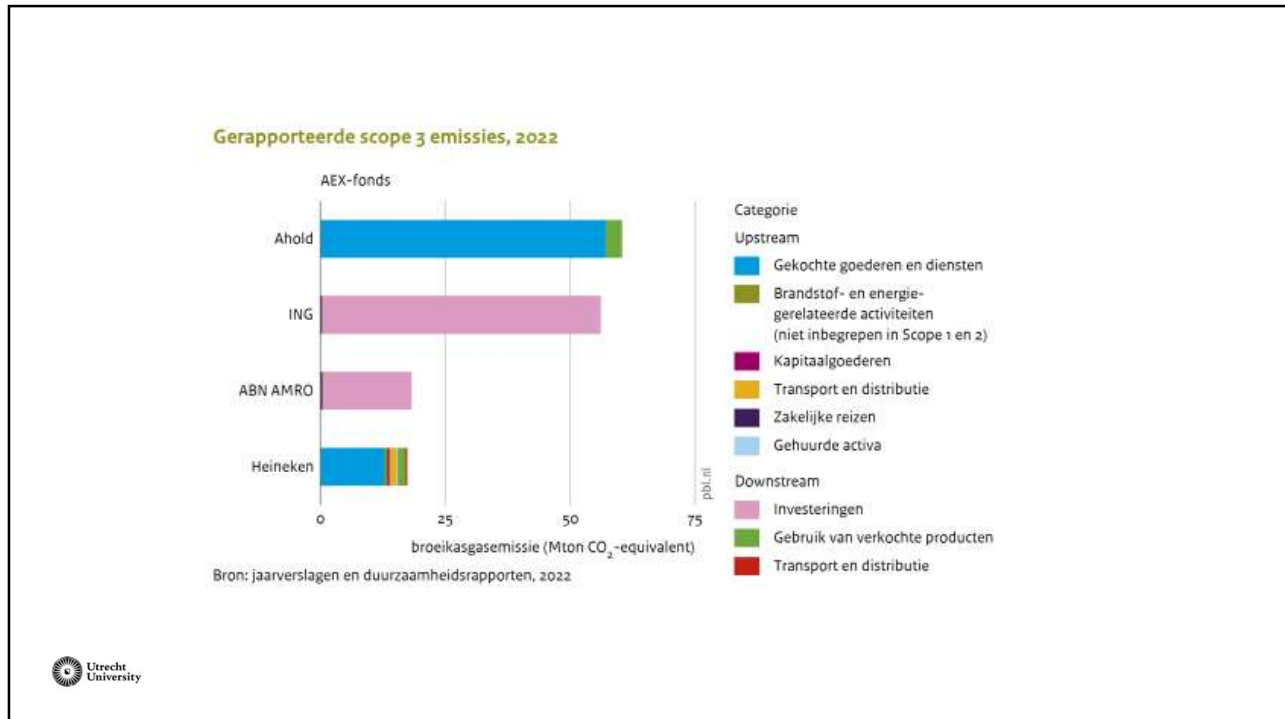
- Shell emiteerde in 1988-2015 1.7% van de mondiale GHG-emissies
 - GHG-emissies vonden overall ter wereld plaats. Klein deel in Nederl.
- Shell niet verantwoordelijk voor gevaarlijke klimaatverandering. Shell heeft wel een deelverantwoordelijkheid en moet zijn deel doen.
 - Vgl. Urgenda/Staat
- Scope 1, 2 en 3-emissies (scope 3 emissies >80% van de GHG-emissies van Shell)
 - Scope 1: emissions that occur from sources that are controlled or owned by the corporation
 - Scope 2: emissions from acquired electricity, steam, heat, cooling, etc.
 - Scope 3: emissions from consumers/end-users (value chain approach)
 - WRI Greenhouse Gas Protocol

EHRM 28 okt. 2025, Greenpeace Nordic v. Noorwegen: An EIA must include the GHG emissions anticipated to be produced (including the combustion emissions both with the country and abroad) (rov. 319).

10

5

11

Attributiewetenschap

Lliuya vs. RWE (Oberlandesgericht Hamm, 28 mei 2025)

Attribution of climate impacts to private actors. Cumulative causality

RWE is a 'carbon majors'. It responsible for about 21,59% of the German GHG emissions, 0,47% of the global industrial CO₂ emissions and 0,24% of the global CO₂ emissies (more than Spain and Sweden)

Eiser is ontvankelijk. Feit dat er een grote afstand bestaat tussen locaties emissies en locatie van de aangetaste eigendommen, is geen reden om vordering af te wijzen. "[T]he CO₂ emissions of the defendant's group are a contributory cause and which he does not have to tolerate." (p. 39)

Eiser niet succesvol: "was unable to prove that Laguna [...] poses a serious threat to his property [...]. (p. 100)

Asmania e.a./Holcim (Kantongerecht Zug, 19 dec. 2025)

4 Indonesiërs van eiland Pari houden Holcim aansprakelijk voor gevolgen zeespiegelstijging en vorderen vergoeding adaptatiemaatregelen → ontvankelijk. Nog geen inhoudelijk oordeel.

12

The Carbon Majors Database

CDP Carbon Majors Report 2017

100 fossil fuel producers and nearly 1 trillion tonnes of greenhouse gas emissions

Appendix I

Cumulative emissions 1988-2015

Producer	Cumulative 1988-2015 Scope 1 st GHG, MtCO ₂ e	Cumulative 1988-2015 Scope 3 rd GHG, MtCO ₂ e	Cumulative 1988-2015 Scope 1+3 GHG, MtCO ₂ e	Cumulative 1988-2015 Scope 1+3 of global industrial GHG, %
China (Coal)	9,622	119,312	128,933	14.3
Saudi Arabian Oil Company (Aramco)	4,263	36,298	40,561	4.5
Gazprom OAO	4,652	30,569	35,221	3.9
National Iranian Oil Co	2,468	18,037	20,505	2.3
ExxonMobil Corp	1,833	15,952	17,785	2.0
Coal India	892	15,950	16,842	1.9
Petroleos Mexicanos (Pemex)	2,055	14,749	16,804	1.9
Russia (Coal)	1,216	15,524	16,740	1.9
Royal Dutch Shell PLC	1,212	13,805	15,017	1.7
China National Petroleum Corp (CNPC)	1,479	12,564	14,042	1.6
BP PLC	1,072	12,719	13,791	1.5

 University

13

IPPC. Negative emissions / Carbon Sinks (vgl. UNFCCC / Paris Akkoord)

"[t]he deployment of carbon dioxide removal (CDR) [...] is unavoidable if net zero CO₂ or GHG emissions are to be achieved."

IPCC, Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Summary for Policy Makers

Doelstellingen EU Klimaatwet:

Artikel 2

Doelstelling inzake klimaatneutraliteit

1. De in het Unierecht geregelde emissies en verwijderingen van broeikasgassen in de hele Unie zijn uiterlijk in 2050 binnen de Unie in evenwicht, zodat de netto-uitstoot tegen die datum tot nul kan worden herleid, en de Unie streeft daarna naar negatieve emissies.

ARTIKEL 3

Tussentijdse klimaatdoelstellingen van de Unie

1. Om de in artikel 2, lid 1, vastgestelde doelstelling inzake klimaatneutraliteit te bewerkstelligen, is de bindende klimaatdoelstelling van de Unie voor 2030 een reductie binnen de Unie van netto-broeikasgasemissies (emissies na aftrek van verwijderingen) van ten minste 55 % in 2030 ten opzichte van de niveaus van 1990.

14

14

7

Negatieve emissies/carbon credits

Governing Carbon Dioxide Removal

Shared Governance Challenges include:

- Measurement and reporting
- Scale issues
- Potential public concerns, including transparency of information, accountability, involvement in decisions
- Liability and compensation

Specific Governance Challenges include:

- Managing the competition for land use and related impacts on the SDGs at domestic and transboundary levels
- Managing risks and potential implications for biodiversity
- Addressing permanence of CO₂ isolated from atmosphere
- High costs -- land use, capital, deployment, energy -- mean policy signals, e.g. price on carbon or other regulation, are needed

CDR Methods:

- ocean fertilisation**
- enhanced weathering and ocean alkalisation**
- afforestation and restoration**
- direct air carbon dioxide capture and storage**
- soil carbon capture sequestration and biochar**
- bioenergy with carbon capture and storage**

CDR Descriptions:

- Fertilising ocean ecosystems to accelerate phytoplankton growth, which pump sinks to transport carbon from atmosphere to seabed**
- Enhancing natural weathering of rocks by extracting, grinding, and dispersing carbon-binding minerals on land, or adding alkaline minerals to the ocean to increase carbon uptake**
- Planting forests and restoring ecosystems, for long-term carbon storage in above- and below-ground biomass**
- Using chemical process to capture CO₂ directly from ambient air using or permanently storing the CO₂**
- Burning biomass for energy generation; capturing and permanently storing the resulting CO₂**
- Burning biomass under low-oxygen conditions, yielding charcoal "biochar" to add to soil and enhance soil carbon levels**

C2G2
Carnegie Climate Governance Initiative
c2g2.net | contact@c2g2.net

November 2018

Subtitel presentatie

Permanente en tijdelijke opslag CO₂

Wildfire situation in the EU - updated on 30 September 2025

1,025,224 ha burnt since the beginning of the year Last year in the same period the area burnt was 377,027 hectares (ha).	2,128 fires detected since the beginning of the year Last year in the same period the number of fires was 1,497.	41.83 Mt of CO₂ emitted since the beginning of the year CO ₂ emissions were 18.33 Mt during the same period of last year.
--	---	--

15

Vooruitblik

- Verdere toename procedures tegen overheden (ook lagere overheden) en bedrijven
- Verbreding procedures
 - Mitigatiedoelstellingen
 - Carbon budget, fair share, historische emissies
 - Adaptatiemaatregelen
 - Attributie
 - Waardeketen
 - Embedded emissions
 - Scope 3 emissies
 - Negatieve emissies
 - Greenwashing
 - Compensatie voor het verminderen klimaatmitigatie ambities
 - Zie analyse recente NDC's (incl. EU 2040)
 - Biodiversiteitsherstel, etc., maar al voldoende juridisch robuust?
- EHRM

16